

שמעתא עמיקתא

גליון תקע"א | פרשת מטות מסעי | תשפ"ג | קהילת הניכי הישיבות | רמות ב' | ירושלים תובכ"א

משיעורי

הרה"ג הרב יוחנן בורגר שליט"א
מו"ץ וראש כולל הוראה רמות

הלכות מצויות לבין המצרים (ב)

כ"ב

שבוע שחל בו ת"ב, אסור לכבס, אפי' דעתו ללבוש הבגד לאחר ת"ב. [ש"י"ע (סי' תקנ"א סעי' א)].
ואין איסור כיבוש משום מלאכה, אלא כדי למעט בשמחה, להראות אבלות ושלא יסח
דעתו ממנה. [מ"ב (סי' ק"א וסי' ק"ב)]. ומנהג בני אשכנז להחמיר מר"ח. [רמ"א (שם)].

אין לו אלא מלבוש אחד
אפילו אין לו אלא מלבוש אחד, אסור לו לכבס בשבוע שחל בו ת"ב. [ש"י"ע (שם)]. אבל מר"ח
עד שבוע שחל בו ת"ב מותר (אף לנהוגים להחמיר מר"ח). [מ"ב (סי' ק"ב)].

נתלכלכו כל בגדיו בזיעה
נתלכלכו כל בגדיו בזיעה, הרי הוא כמי שאין לו אלא חלוק אחד, שמוותר לו לכבס חלוק
עד שבוע שחל בו ת"ב. [בעל השבט הלוי (מבית לוי בהמ"צ ע"מ י אות ב')]. אבל בגיהוץ אין הקל.
[שם]. אלא אם כן יש משום כבוד הבריות. [ע"י הלך שמבואר שמתירים אפי' כיבוש במקום כב"ב].
ועדיף לכבס מאשר לקנות בגד חדש לצורך זה. [שם]. וכן דעת הגר"ש זצ"ל (נטעי גבריאל פל"ז הגה
ז) שבמקום שהתירו כיבוש (ונס איירי לענין בגדי קטנים) אין להחמיר ולקנות אחרים חדשים].

לצורך מצוה
כיבוש לצורך מצוה מותר אפי' בשבוע שחל בו ת"ב. כגון אשה הלובשת לבנים לצורך ימי
טהרתה. [רמ"א (שם) ומ"ב (סי' ל)].

לכבוד שבת
כיבוש לכבוד שבת נהגו לאסור, אכן אם אין לו בגד לכבוד שבת רשאי לכבסו. [מ"ב (סי' לב)].
ואע"פ דשם מייירי לענין כתונת י"ל שכתב כן לפי המנהג שכת' הרמ"א שם, אבל לדין שנהוגים כהג"א החלוק
גם שאר הבגדים שרי. וכן הביא בנטעי גבריאל (פ"ה אות ו)].

הפיכת פאה נכרית
י"א שאסור לחפוף פאה נכרית דבכלל כיבוש הוא. [הגר"ש זצ"ל (רבבות אפרים ח"ו ס"י רצ"א אות
א) ויש מקילין. [הגר"פ זצ"ל (רבבות אפרים שם) משום שאין לפאה נכרית דין בגד].

צהצוה נעליים
מותר לצחצח נעלים כי אין בזה משום כיבוש. [בעל שבה"ל (שם ע"מ כג הגה ז) ואו"י"צ (פכ"ז אות א)].
ניקוי כתם

מותר לנקות בגד מכתם. [הגר"ש זצ"ל (מבכשי תורה חכ"ו ע"מ תל) והגר"ש זצ"ל (הל' ומנהגי בהמ"צ ע"מ מ)].
בגדים העשויים להתלכלך תדיר

בגדי עבודה שעשויים להתלכלך תדיר (כגון של אינסטטור, עובדי נקיון וכדו'), אם
צריכים להם מותר לכבסם. [ע"י ברמ"א (שם סעי' יד) שהתיר לכבס בגדי הקטנים שמתלכלכים תדיר. וביאר
הלבוש כי אין בכיבוש זה משום שמחה. והביאו מ"ב (סי' פה). ולפ"י י"ל דה"ה בכיבוש. ובדרך זה כתב בנטעי
גבריאל (פ"ה אות ז)]. וע"י הלך לענין סדינים, מגבות וכדו', במקומות צבורים.

הבגד עלול להפטר
בגד שהתלכלך ואם לא יכבסו יפסד מותר לכבסו. [הגר"ש זצ"ל (אשרי האיש פס"ט אות א)].
להוסיף בגדים של גדולים בשעה שמכבס בגדי קטנים

כשמכבסים בגדי קטנים במכונת כביסה (ענין הלך) אסור להוסיף בגדי גדולים. [הגר"ש זצ"ל
זצ"ל (אשרי האיש פס"ט ט"ו טט)].

בגדי קטנים

אסור לגדולים לכבס כסותם של קטנים ויש להחמיר אף כשלא הגיעו לחינוך. [ש"י"ע (סי'
תקנ"א סעי' ד)]. וי"א שאיסור זה נוהג משבוע שחל בו ת"ב. [ש"י"ע (שם). וכת' הפמ"ג (א"א סי' לח) שכן
מוכח מהרמ"א שדתיק ליה להשיע]. וי"א שנוהג מר"ח. [ע"י מ"ב (סי' פב) שכת' בשם הא"ר דלדין יש
להחמיר בתספורת מ"ז בתמוז וכיבוש מר"ח, ובח"מ"א כתב דלצורך קטנים אין להחמיר אף לפי מנהגו אלא
בשבת זו, ע"י]. והעיקר כדעה הראשונה. [חנוד לנער (פכ"א סוף הגה א)]. וענין בסמוך.

בגדי קטנים העשויים להתלכלך
בגדי קטנים (אפי' הגיעו לחינוך) העשויים להתלכלך תדיר, מותר לכבסן אפי' בשבוע שחל
בו ת"ב. [רמ"א (שם) ופמ"ג (שם א"א סי' טז)]. ובאופן זה מותר לכבס אפי' הרבה (בגדים של
קטנים) ביחד אם עושה כן ע"י מכונת כביסה. [ע"י מ"ב (סי' פג) שכת' דלא יכבסו הרבה ביחד.
ובמכונת כביסה שהיא טרוא א' מסתבר דשרי אפי' הרבה ביחד. וכ"כ בחנוך לנער (פכ"ב סוף הגה ב)].

לבישת בגדים מכובסים

אסור ללבוש בגדים מכובסים (אף שכיבסם לפני ר"ח). ובני אשכנז נוהגים להחמיר בזה
מר"ח, ובני ספרד בשבוע שחל בו ת"ב. [ש"י"ע (סי' תקנ"א סעי' א) ורמ"א (שם)].

לצורך מצוה
לצורך מצוה, כגון אשה בימי ליבוניה מותרת ללבוש, ולהציע תחתיה לבנים (אבל בת"ב
עצמו לא תלבש לבנים רק לובשת חלוק בדוק ויפה). [רמ"א (שם סעי' א) ומ"ב (סי' ל)].

לצורך שידוכין
בחור שיש לו פגישה לצורך שידוכין בטי' הימים רשאי ללבוש בגדים מכובסים, אם יש
צורך בדבר. [הגר"ש זצ"ל (הלכות ומנהגי ביהמ"צ ע"מ סד הגה 44)].

לכבוד שבת
לכבוד שבת ולבוש בגדים מכובסים. [ע"י מ"ב (סי' לב). ואע"פ דשם מייירי בכלי פשתן, עיוני בבאיור
הר"א שכת' שהתירו להלבוש מכובס שבת. ודעת הגר"ש זצ"ל (הלכ"ש ביה"מ פ"ד הגה
25) שכל מקום שמותר בגדי שבת מותר גם במכובסים, וא"כ לפי מנהג דידן להקל בבגדי שבת בשבת חוץ הי"ה לה.
ודעת הגר"ש זצ"ל (הלכות ומנהגי ביהמ"צ הגה 41) הדתיר זה הוא בגדר הותרה].

בגדי זיעה
מותר אפי' בטי' הימים ללבוש בגדי זיעה (גופיה, גרביים, וכדו') מכובסים. [ע"י ברמ"א (סי'
תקנ"א) שהתיר להחליף הכתונת לשבת חוץ. וע"י מ"ב (סי' ו) שהתיר גם להחליף גרביים כיון שהוא בגד שלובשים
רק מפני הזיעה (ע"י מ"ב (סי' ד), אע"פ דהתם קאי לפי המנהג שאסור ללבוש בגדים מכובסים בשבת. ולכא"פ אין
לומר דדוקא לכבוד שבת התיר שהרי למנהג זה אין כבוד שבת מתיר, אלא טעמו להתיר מחמת שהם בגדי זיעה.
וכן הוא בערוה"ש (יו"ד סי' שפ"ד אות ז). וכן התיר בעל השבה"ל (שם ע"מ די הגה ז) ע"פ התי"ש (סי' שפ"ט סי' ב).
וכן פסק הגר"ש זצ"ל (אשרי האיש פס"ט אות מט)]. וי"א שמ"מ לכת' יש ללבוש קצת לפני ט'
הימים. [הגר"ש זצ"ל (שם) ודעתו שם שחולצה שלובש תחתיה גופיה קצרה היא בכלל בגדי זיעה]. ואף
למחמירים אם לא הכין לפני ט' הימים, עכ"פ כשצריך להחליפם יניחם על הרצפה,
ואח"כ ילבושם. [הגר"ש זצ"ל (קע"מ הגה ט)]. וע"י בשמעתא עמיתקא גליון שצ"ז].

מסיבת שידוכין
במסיבת שידוכין והנכרת בטי' הימים, מותרים החתן והכלה ללבוש בגדים מכובסים.
[הגר"ש זצ"ל (פ"ד אות י והגה 25)].
במקום שמותר ללבוש בגדי שבת
כל מקום שמותר ללבוש בגדי שבת ה"ה בגדים מכובסים. [הגר"ש זצ"ל (שם פ"ד הגה 25)].

מגבות, מפות וכדו' מכובסים

סדינים
מראש חודש עד ת"ב (לבני אשכנז, ולבני ספרד בשבוע שחל בו ת"ב) אין להציע המטות
בסדינים מכובסים. [ש"י"ע (סי' תקנ"א סעי' א)]. ואף לכבוד שבת נהגו איסור. [מ"ב (סי' ל)]. ומ"מ
מותר להציע סדינים מכובסים עבור אורחים הבאים לביתו. [בעל השבט הלוי (שם ע"מ טו הגה ח)].

מגבות
מר"ח (ולבני ספרד בשבוע שחל בו ת"ב) אין להשתמש במגבות מכובסים. [ש"י"ע (שם)]. ובמקום
צבורי מותר להשתמש במגבות מכובסים ואף לכבסם מותר. [הגר"ש זצ"ל (הלכ"ש ע"מ תכ"א)].

מפות
מר"ח עד ת"ב (ולבני ספרד משבוע שחל בו ת"ב) אין להשתמש במפות מכובסים. [ש"י"ע (סי'
תקנ"א סעי' א)]. ומ"מ לכבוד שבת מציעין לבנים כמו בשאר שבתות. [רמ"א (שם) ומ"ב (סי' ל)].

הכנת הבגדים ע"מ להתיר לבישתם

אסור ללבוש בגדים מכובסים כמבואר לעיל, אלא שמתן שברך כלל יש צורך בהחלפת
בגדים בימים אלו מחמת החום וכדו', ניתן ללבושם זמן מה לפני הגעת זמן האיסור ע"מ
להתירם בלבישה. [ע"י ברמ"א (יו"ד סי' שפ"ט א) ובש"ך (סי' ד) לענין אבילות. וכן הוא בכה"מ (שם אות
קצ"א)]. וילבושם בכדי שתקלט בהם זיעה. [אור לציון (פכ"ז הגה א)]. או בכדי שיהיה מורגש שהוא
קצת משומש (והוא כחצי שעה, והכל לפי הענין). [הגר"ש זצ"ל (קע"מ הגה ח)]. ואין צריך
להשתמש בכל הבגד, אלא די במקצתו. [הגר"ש זצ"ל (אבני ישפה ח"ג סי' נח ענף א)].

כמה בגדים ביהד
כשלוש בגדים ע"מ להתירם בשימוש מועיל אף ללבוש כמה בגדים ביחד. [הגר"ש זצ"ל
(קע"מ ע"מ ל"ה הגה יט) אם מתקמטים קצת. וכן פסק באור לציון (פכ"ז הגה א)].

לשפוטם ברצפה
י"א שמועיל (אף לאחר הגעת זמן האיסור) להניח הבגדים ע"י קרקע ע"מ להתירם
ללבישה. [כרם שלמה (יו"ד סי' שט"ז)]. ויש מחמירים. [אור לציון (פכ"ז הגה א) דלא דמי לבגד שהתלכלך
בזיעה, שבגד זה שביאור לאדם אחר לא יהא מאוס עליו כבגד שיש בו זיעה]. ואם שכח להכין בגדים לפני
הזמן, יכול לסמוך על המקילין בתנאי שיניחם על הרצפה באופן שניכר הלכלוך באופן
שמרגיש שצריך לכבסם. [הגר"ש זצ"ל (חוט שני ר"ה ע"מ תיד)]. וכן בכל שעת הדחק ניתן לסמוך
על היתר זה. [הגר"ש זצ"ל (אשרי האיש פס"ט אות מט)]. וע"י מ"ש"כ לענין בגדי זיעה.

להשהות הבגד עם כביסה שאינה נקייה
במקום הצורך, ניתן (אף לאחר הגעת זמן האיסור) להשהות בגדים המכובסים עם הכביסה
שאיננה נקייה עד שהבגדים קולטים הריח של הכביסה. [הגר"ש זצ"ל (אבני ישפה ח"ג סי' נט ענף ד)].

לישן על בגד מכובס בתשעת הימים (ע"מ להתירו בלבישה)
אם ישן על בגד מכובס (אף תוך ט' הימים), הרי זה כמו שלבשן אחר ומותר ללבוש.
[הגר"ש זצ"ל (דברי סופרים קצור ה"ל אבילות פל"ז אות לה) ואין בכה"מ משום הצעת סדין מכובס, עייניש].

לבקש מבן ספרד או קטן שילבשנו עבורו (עד שבוע שחל בו ת"ב)
מותר לבן אשכנז לבקש מבן ספרד הנוהג היתר בזה עד שבוע שחל בו ת"ב, ללבוש עבורו
בגדים מכובסים עד שבוע שחל בו ת"ב כדי להתירם בלבישה. [הגר"ש זצ"ל (חוט שני יו"ט ע"מ
שמ"ח)]. וכן מותר לבקש מקטן (אפי' בשבוע שחל בו ת"ב). [וכן ראינו עצה זו בקע"מ (סוף הגה ז)].

בגדי זיעה
למחמירים לעיל שאסור להחליף בגדי זיעה, אם צריך להחליפם יניחם על הרצפה,
ואח"כ ילבושם. [ע"י במנ"ח (ח"י סי' מד)]. וכן פסק הגר"ש זצ"ל (קע"מ הגה ט)].

מגבות
מגבות, ע"מ להתירם בשימוש די לנגב בהן פ"א לפני זמן האיסור. [אור לציון (פכ"ז הגה א)].

הכנת הבגדים בשבת

מותר ללבוש בגדי שבת ולהחליפם אחר כמה שעות שלבשם בליילה ובבוקר כדי שיהיה
מותר ללבושם בתשעת הימים. [בעל השבה"ל (מבית לוי ח"י ע"מ מט אות ה)]. ויעשה כן באופן
שאינו ניכר שעושה לצורך חול, כגון כשקם מהשינה, ילבש חולצה מכובסת. [הגר"ש זצ"ל
(הלכ"ש פ"ד אות כ), כה"ח (סי' תקנ"א אות צ"א) ואור לציון (ח"ג פכ"ז אות א)].

בגדים שאינם ראויים לשבת
היתר הנ"ל אינו שייך בבגדים שניכר עליהם שהם בגדי חול. [אור לציון (ח"ג פכ"ז הגה א ד"ה ומי)
ואחרות שבת (כ"ב סוף הגה רפ)].

לומר בפני שמחליף בגדיו לצורך חול
יש לזהר מלומר שכונתו עבור ההכנה. [הגר"ש זצ"ל (אשרי האיש ח"ב פ"ד אות ח)].

אין גהץ בגדים אפילו עיימ ללובשם לאחר ת"ב. למנהג עדות המזרח יש להחמיר משבוע שחל בו ת"ב. [שו"ע (סעי' א) אולי' (אות ב)]. ולמנהג בני אשכנז מר"ח. [רמ"א (שם) ובה"ל (די"ה ואנ"ל)].

גיהוץ כגד שכבר לבישו

יש מי שאומר שגיהוץ האסור הוא הגיהוץ של אחר כביסה שהוא בכלל ניקוי הבגד, אבל מותר לגחץ בגדים שכבר לבישו ונתקמטו. [הגר"מ זצ"ל (חוט שני ר"ה עמי ט"ט)].

פאה נכרית

סירוק פאה ללא עזרת חומרים אינה בכלל גיהוץ ומותרת. [הגרש"א זצ"ל (שם פסיט' אות ט)].

לבישת בגדים מנוהצים

אין ללבוש בבגדים מנוהצים כי הגיהוץ עושה אותן כחדשים. [מ"ב (סעי' ס"ק מד)]. ואם לבשו זמן מה לפני ט' הימים מותר ללבושן אפי' גיהוץ ניכר. [הגרש"א זצ"ל (שלמי מועד פ"ג אות ט)]. וכמו"כ ניתן לקמטם קצת לפני הלבישה. [הגר"מ זצ"ל (ארחות רבינו ח"ב עמי קלד)].

לצורך שבת

בגדים מנוהצים חמירי מבגדים מכובסים ועל כן אף לצורך שבת אסור ללבושן (אם לא לבשם כלל אחר הגיהוץ), ומי"מ יכול לקמטם קצת לפני הלבישה כנ"ל. [הגר"מ זצ"ל (שם)].

בגדים חדשים

בגדים חדשים (אפי' לא מברכים עליהם שהחיינו), בין לבנים בין צבועים בין של צמר בין של פשתן, אסור ללבוש בשבוע שחל בו ת"ב. [שו"ע (שם סעי' ו) ומ"ב (ס"ק מה)]. ובני אשכנז מחמירין מר"ח וא"לך. [רמ"א (שם)].

בגדים שאינם חשובים (נעלים, גרבים וכדו')

אפילו בגדים חדשים שאינם חשובים (שאינן צריך לברך עליהם שהחיינו) כגון מנעלים חדשים, גרבים וכיו"ב, אסור ללבושם (מר"ח לבני אשכנז ובשבוע שחל בו ת"ב לבני ספרד). [מ"ב (ס"ק מה)]. וע"י לעיל בברכת שהחיינו לענין לבישת בגדים חדשים בשבת.

בגדים חדשים בשבת חוץ (שלא מברכים עליהן שהחיינו)

אף לנוהגים ללבוש בגדי שבת בשבת חוץ אינן רשאים ללבוש בגדים חדשים אפי' אם לא מברכים עליהן שהחיינו. [אג"מ (א"ח ח"ג סעי' ט)]. ויש מפורסי עדות המזרח המתירים כשאינו צריך לברך עליהן שהחיינו. [כ"ח"ח (אות פט)].

שבת התן / התן בר מצוה

מי שיש לו נשואין בשבוע שלאחר ת"ב, אסור לו ללבוש בגדים חדשים. [מ"ב (ס"ק ט)]. וכן נער בר מצוה שעלייתו לתורה בשבת חוץ, אסור לו ללבוש בגדים חדשים. [מבית לוי (דני' ימי בין המצרים)]. וילבשם לפני זמן האיסור שלא יהיו כחדשים.

לצורך שידוכין

בחור שיש לו פגישת לצורך שידוכין בטי' הימים, מותר לו ללבוש בגד חדש אם יש צורך בדבר. [חזו"א (ארחות רבינו ח"ב עמ' קל אות א) והגרש"א זצ"ל (הלכות ומנהגי ביהמ"צ עמ' סד הגה' 44)].

בגדי שבת

מר"ח עד ת"ב אסור ללבוש בגדי שבת. [רמ"א (סעי' טקנא סעי' א)]. ואיסור זה הוא באופן שהן ניכרים שהם בגדי שבת, אבל במה שמיחדו לשבת אינו כבגדי שבת אם אינו ניכר, לכן מותר ללבוש טלית קטן מיוחד לשבת כיון שאין ניכר שהוא של שבת, וכמו כן מותר ללבוש כובע של שבת כיון שאין ניכר שהוא של שבת. [הגר"מ זצ"ל (חוט שני ר"ה עמי תד)].

שבת חוץ

אפילו בשבת חוץ אין מחליפין ללבוש בגדי שבת, כי אם הכתונת לבד. [רמ"א (סעי' טקנא סעי' א)]. אולם כבר התפשט המנהג ברוב המקומות ללבוש בגדי שבת ואפי' בשבת שחל בו ת"ב, ויש משנים בגד אחד. [מ"ב (סעי' טקנא ס"ק ו) וכ"ח"ח (אות ג)].

בערב שבת

מותר ללבוש בגדי שבת בער"ש י"א מחצות היום וא"לך. [הגרש"א זצ"ל (קע"מ פ"ד אות ט)]. וי"א מהשעה שרגיל ללבושם כל ער"ש. [הגרש"א זצ"ל (שלמי מועד פ"ג אות 51)].

כמוצאי שבת

י"א שבמוצ"ש מותר להמשיך ללבוש בגדי שבת שלש בשבת. [א"י מבטשטאטש (שם) והגרש"א זצ"ל (קע"מ פ"ד אות יט) כי האיסור הוא התחלת הלבישה ולא במה שכבר לבשו ועומד]. וי"א שלאחר הבדלה יש לפושטם. [הגר"מ זצ"ל (קע"מ שם)]. וכל א' ינהג כפי מנהגו. [הגרש"א זצ"ל (פ"ד הגה' 88)].

בעלי ברית

מילה שהיא מר"ח עד ת"ב נוהגים שבעלי ברית לובשים בגדי שבת. [רמ"א (סעי' טקנא סעי' א) ומ"ב (ס"ק ד)], אפילו הם מכובסים. [הגרש"א זצ"ל (הליכ"ש פ"ד הגה' 25)].

מי בכלל בעל ברית

בעלי ברית הם אב ואם הבן, המוחל והסנדק. [מ"ב (ס"ק א)]. וכמו כן הסבים (אבי אבי הבן ואבי היולדת) והסתבות, האחים והאחיות של הרך הנימול, אם רגילים ללבוש בגדי שבת לצורך זה. [ומש"כ שתי"ה האחים והאחיות כן דעת הגרש"א זצ"ל (שם פ"ד הגה' ד)]. אבל המכניס והמוציא התינוק (קוואטער), י"א שאינו בכלל זה ויש מקילים, ומי"מ האשה המכנסת התינוק נוהגת ללבוש בגדי שבת שזה עיקר מצותה. [מ"ב (ס"ק א) ושע"י (אות א)].

פדיון הבן

המותרים בברית מילה (ע"י לעיל), רשאים ללבוש בגדי שבת בפדיון הבן. [כ"ח"ח (אות ז)].

פשיטת בגדי שבת לאחר הברית או הפדיון

ע"י מש"כ לענין פשיטת בגדי שבת מיד במוצ"ש שהבאנו מחלוקת בדבר, ומי"מ בברית מילה אפשר להקל ואין צריך לפושטם באותו יום. [דהרי אף מהמ"ב (שם ס"ק לד) משמע להתיירא שהרי כתב הפשיטתם דוקא לענין ברית מילה בת"ב. וי"ל דלא דמי לבגדי שבת במוצ"ש דהכא הוי כיו"ט שלהם].

בר מצוה

מותר לבחור הבר מצוה, לאביו, לאמו, לסבים ולסתבות, ללבוש בגדי שבת אפי' מכובסים. [הגרש"א זצ"ל (שם פ"ד אות ח, הגה' יא והגה' 25)]. וי"א שמותר רק עד שבע שחל בו. [קובץ תשובות (ח"ב סעי' לה)]. ומי"מ בשנה שחל ת"ב בשבת ונדחה, אפשר להקל גם בשבוע שחל בו ת"ב. [שם].

לצורך שידוכין

בחור שיש לו פגישת לצורך שידוך בטי' הימים מותר לו ללבוש בגדי שבת. [חזו"א (ארחות רבינו ח"ב עמי קל אות ב), הגרש"א זצ"ל (הלכות ומנהגי ביהמ"צ עמ' סד הגה' 44) והשבט הלוי (ח"ט סעי' קלא אות ז)].

יש נוהגים שלא להתרחץ מר"ח, ויש שאין נמנעין אלא בשבוע שחל בו ת"ב. [שו"ע (סעי' טקנא סעי' טז)]. ומנהג בני אשכנז להחמיר מר"ח. [רמ"א (שם)]. ומנהג בני ספרד בארץ ישראל להמנע רק בשבוע שחל בו ת"ב. [אור לציון (פכ"ז אות ה)].

רחיצה בצונן

אין רוחצים אפי' בצונן (לכל מנהג כדאית ליה). [רמ"א (שם) ובן איש חי (דברים אות טז)].

פניו ידיו ורגליו

פניו ידיו ורגליו מותר לרחוץ בצונן. [מ"ב (ס"ק צד וצו)]. ואף בזה"ז שלא הולכים יחפים מותר לרחוץ הרגלים. [שבט הלוי (ח"ז סעי' עז אות ב)]. וע"י בארחות רבנו (ח"ב עמי קלד ב) בשם הגר"מ זצ"ל. ומותר אף ע"י סבון אם עושה להעביר זומהא או ריח רע. [הגרש"א זצ"ל (שם פ"ד הגה' כד)].

שיעור פניו ידיו ורגליו

הפנים: כוללים כל הראש. [ד"ח"ח (סעי' קל אות ז) וכ"ח"ח (אות קצט) אפי' בדעת המ"ב. וע"י בקע"מ בשם הגר"מ זצ"ל (הגר"מ זצ"ל שנקטו נמי כן)]. הידים: י"א שהיינו כל היד והזרוע עד חיבורם לגוף. [א"י מבטשטאטש (על סעי' ו)]. וי"א שהוא עד המרפק. [הגר"מ זצ"ל (קע"מ פ"ג הגה' ד)]. וי"א שהוא עד סוף פיסת היד. [הגר"מ זצ"ל (שם)]. ולמעשה יש להקל בכל השטח שעליו עלול להיות לכלוך. [הגרש"א זצ"ל (שם הגה' לד)]. הרגלים: היינו מכף הרגל עד הברך. [הגר"מ זצ"ל (שם)].

גדר מים צוננים

במקום שמוותר לרחוץ במים צוננים, אין צריכים המים להיות צוננים גמורים, אלא אפי' אם מעורב בהם קצת מים חמים להפגין צינתם מותר, ובלבד שלא יהיו המים חמים עד שנהנין מחום המים. [הגרש"א זצ"ל (אשרי האיש פ"ס"ט אות מג)]. וע"י בשי"ד (סעי' קפח ס"ק יד) בשם הר"ט"א זצ"ל (ח"ב פ"ה אות ג בהגה)].

מצטער מזהמת מניעת הרחיצה

מי שמניעת הרחיצה גורמת לו צער, אין לו להקל משום כך להתרחץ. ואם מצטער ביותר וסבלו רב, מותר לו כפי ההכרח ללא סבון. [הגרש"א זצ"ל (שם פ"ד אות יח והגה' כז)].

מצטער מזהמת הזיעה

במקומות החמים מאוד כמו באר"י, יש מתירים במקום הצורך לרחוץ כל הגוף בצונן, להעביר הזיעה. [חזו"א (מבית לוי עמי יז הגה' ב), אג"מ (א"ח ע"ד סעי' פד אות ד) ותשובות והנהגות (ח"ב סעי' רס)]. ובמקום שאי"א לנקות הזיעה ללא סבון וכדו', אפשר להתרחץ עם סבון לפי הצורך. [שבט הלוי (ח"ח סעי' קצו)]. ומי"מ הדבר מסור ללב יראי ה' מתי להקל בכל זה. [שבט הלוי (שם)].

להסיר לכלוך

אם התלכלך, רשאי לרחוץ אותו המקום על מנת להעביר הכלוך. [דהרי אפי' בת"ב מותר לו בזה כמבואר בשו"ע (סעי' תקנ"ד סעי' ט)]. ואם גופו מלוכלך בכמה מקומות והוא טורח לרחוץ מקומות המטונפים כל אחד בפני"ע מותר להכנס במים לרחוץ כל גופו בפעם אחת בכדי להסיר הכלוך שעליו. [מ"ב (סעי' תריג ס"ק א)].

קמנים

מנהג זה תקף אף לקטנים הרוחצים לתענוג, אבל לצורך רפואה או שמלוכלכים מותרים. [מ"ב (סעי' צג) וחנוד' לנער (פכ"ז הגה' ד)]. וילדים קטנים בני ג' - ד' שנים מותרים ברחיצה בכל אופן. [חנוד' לנער (שם)]. וי"א שאם תמיד רגילין להתרחץ כל יום יש להקל עד בר מצוה. [הגר"מ זצ"ל (שם הגרש"א זצ"ל (קע"מ בהגה)]. ועכ"פ במקומות החמים אפשר להקל להם אפי' הגיעו לחינוך. [הגר"מ זצ"ל (קע"מ שם)]. ולבני עדות המזרח אין לאסור רחיצה לקטנים פחותים מגיל בר מצוה (אף אם הגיעו לחינוך), אף בשבוע שחל בו ת"ב. [אור לציון (שם הגה' ח)].

לצורך רפואה (מקלחת לפני לידה וכדו')

מותר להתרחץ לצורך רפואה, אפילו בחמין ואפילו בשבוע שחל בו ת"ב. [מ"ב (סעי' טקנא ס"ק ח)]. ולכן מעוברת שהגיע קרוב לעת לידתה שטוב לה לרחוץ בחמין, בכל אלו שרי, דהוי לרפואה ולא לתענוג. וכן יולדת או מי שהוא אדם חלוש ואמר לו הרופא שצריך לרחוץ בכל יום בחמין שרי, מלבד בת"ב עצמו שצריך ליהזר מזה. [שע"י (אות צד)].

לצורך מצוה (טבילת מצוה וכדו')

רחיצה לצורך מצוה מותרת, ולכן נדה רוחצת וטובלת בחמים בימים אלו (פרט לת"ב). [רמ"א (סעי' טקנא סעי' טז)]. ואפי' אם טובלת ליל י' באב, יש אומרים שמותר לה לרחוץ בערב ת"ב כדרכה בחמין אם אי"א לה לרחוץ ליל י'. [רמ"א (שם) וכ"ח המ"ב (ס"ק צב) שאף בחמין שריא]. ויש אומרים שתרחוץ בערב ת"ב אפילו אפשר לה לרחוץ בליל מוצאי ת"ב. [ב"ה"ל (די"ה א) א"א]. והמנהג לחוף רק בליל מוצאי ת"ב. [שב"ה"ל (סעי' קצט על סעי' ד אות ב)]. וכמו כן אשה הלובשת לבנים יכולה לרחוץ מעט אפילו בחמים כדרכה בשאר ימות השנה, הואיל ואינה עושה לתענוג רק לצורך מצוה. [רמ"א (סעי' טקנא סעי' טז) וכ"ח המ"ב (ס"ק צב) שאף בחמין שריא. ודעת הגר"מ זצ"ל (חוט שני יו"ט עמי שמו אות ה) שמותר להתרחץ לצורך מצות עונה אם גופם מלוכלך מזיעה].

טבילה לפני התפלה, ערב שבת וטבילת עזרא

הנוהג לטבול בכל ער"ש מותר לו לטבול בצוננים גם בשבת שחל בימים אלו, ומי שמבטלה לפעמים מפני טרדת עסקיו או מפני הצננה אסור. [מ"ב (סעי' טקנא ס"ק צה ושע"י אות צח) וערוה"ש (אות לה)]. וכמו כן המקפיד על טבילת עזרא רשאי לטבול בטי' הימים במים צוננים. [הגרש"א זצ"ל (אשרי האיש פ"ס"ט אות מד)]. והחזו"א (קע"מ פ"ג הגה' יז) התיר אף למי שאינו מקפיד. ואם קשה לו לטבול בצוננים יש מקילים לטבול אף בחמים. [כ"ח"ח (אות קא)]. והמקפיד לטבול כל יום, י"א שאינו רשאי לטבול בטי' הימים. [הגרש"א זצ"ל (שם)]. ויש מקילים אף בזה. [הגרש"א זצ"ל (הליכ"ש פ"ב הגה' 37)]. והמיקל כסברא אחרונה, יש לו על מי לסמוך.

שחיה מטעמי בריאות

אין להתיר לעשות שחיה בימים אלו אף כשעושה כן רק מטעמי בריאות. [הגרש"א זצ"ל (שם פ"ד הגה' 61)]. ואם הוא לצורך רפואה שרי. [כמבואר לעיל בשם המ"ב לענין רחיצה לצורך רפואה].

לצורך פגישת שידוכין

מותר במקום צורך להתרחץ במים צוננים לצורך פגישת שידוכין. [הגרש"א זצ"ל (פ"ס"ט אות ט)].

לצורך שבת

בערב שבת של חוץ אפילו אם הוא רגיל לרחוץ בכל ער"ש בחמין כל גופו, אסור לרחוץ כל גופו אפילו בצונן. [רמ"א (שם סעי' טז) ומ"ב (ס"ק צה)]. ויש להקל בחפיפת הראש בחמין למי שרגיל בכך כל שבת. והי"ה דשרי פניו ידיו ורגליו בחמין למי שרגיל בכך כל שבת. [רמ"א (שם) ומ"ב (ס"ק צז)]. אבל רק במים בלבד ללא סבון או שמפו. [מ"ב (ס"ק צז)]. ומי שמזיע הרבה ואינו יכול להעביר הזיעה ללא סבון מותר לו אף להשתמש בסבון ושמפו. [שבט הלוי (ח"ח סעי' קצו)].